

બોચાસણવાસી શ્રી અક્ષરપુરુષોત્તમ સ્વામિનારાયણ સંસ્થા
સત્સંગ શિક્ષણ પરીક્ષા

ઉકેલપત્ર : સત્સંગ પ્રાણ - દ્વિતીયખંડ

પ્રશ્નપત્ર - ૨

(સમય : બપોરે ૨ થી ૫)

રવિવાર, ૧ માર્ચ, ૨૦૨૦

કુલ ગુણ : ૧૦૦

અગત્યની સૂચના

પ્રશ્નપત્રમાં દરેક પેટા પ્રશ્નની જમણી બાજુ દર્શાવેલ ખાનામાં, લખેલા ગુણની પછીના ખાલી ખાનામાં (ગુણ : ૧)
પરીક્ષાર્થીને આપેલ ગુણ લખવાના છે. જો પ્રશ્નનો જવાબ ખોટો હોય તો તે ખાનામાં '૦' (આંકડામાં શૂન્ય) લખવું. ખરાં
(✓) કે ખોટાં (X) ની નિશાની દરેક પેટા પ્રશ્નની ડાબી બાજુની ખાલી જગ્યામાં જ -પ્રશ્ન શરૂ થાય તે પહેલાંકરવી.

વિભાગ - ૧ : 'બ્રહ્મવિદ્યાનું દર્શન' દ્વિતીય આવૃત્તિ ફેબ્રુઆરી - ૨૦૧૨

પ્ર.૧ આપેલા વિકલ્પોમાંથી ફક્ત સાચા વિકલ્પોની આગળ આપેલા ચોરસ ખાનામાં ખરાની (✓) નિશાની કરો.
(કુલ ગુણ ૮)

નોંધ : એક કે એકથી વધારે વિકલ્પ સાચા હોઈ શકે. તમામ સાચા વિકલ્પ આગળ જ ખરાની નિશાની
કરી હશે તો જ પૂર્ણ ગુણ મળશે, અન્યથા એક પણ ગુણ નહીં મળે.

(૧) ૧, ૩ (૨.૧૬.૧/૮૭)

(૨) ૨, ૪ (૩.૫.૧/૧૨૫-૧૨૬)

(૩) ૩, ૪ (૨.૧૫.૧/૭૮)

(૪) ૩ (૨.૧૩.૧/૨૬)

પ્ર.૨ નીચે આપેલા વિષયો ઉપર મુદ્દાસર નોંધ લખો. (પંદરેક લીટીમાં) (કુલ ગુણ ૧૦)

નોંધ : જ્યાં પણ શાસ્ત્રોના પ્રમાણ નંબર આવતા હોય ત્યાં પરીક્ષાર્થીએ તે નંબર ન લખ્યા હોય તો પણ
પૂરા ગુણ આપવા.

૧. જીવ : અજ, અજર, અમર (નિત્ય) તત્ત્વ (૫.૧.૨/૧૩૪-૧૩૫) શ્રીજમહારાજ જીવને અજન્મા અને
અવિનાશી અર્થાત્ શાશ્વત અને નિત્ય માને છે. જીવની ઉત્પત્તિ કે નાશ થતો નથી. ગઢડા પ્રથમ ૪૧માં અને
ગઢડા મધ્ય ૩માં સમજાવે છે કે બ્રહ્મ અને પરબ્રહ્મ અચ્યુત, નિર્વિકાર અને નિરંશ હોવાથી તેઓ જીવ રૂપે થતા
નથી. બ્રહ્મના અંશ રૂપે જીવની ઉત્પત્તિ થતી નથી. પરંતુ જીવ તો અનાદિ જ છે. જીવનું અનાદિત્વ સમજાવતાં
ગઢડા અંત્ય ૧૦માં કહે છે, 'માયામાંથી અનાદિ કાળના જીવ હતા તે ઉદય થઈ આવે છે, પણ નવા જીવ નથી
થતા. માટે જેમ ઈશ્વર અનાદિ છે તેમ માયા પણ અનાદિ છે. તેમ માયામાં રહેલા જીવ પણ અનાદિ છે. જીવ
પરમેશ્વરના અંશ નથી પણ અનાદિ છે. પ્રલયાવસ્થામાં જે જીવો સ્થૂળ અને સૂક્ષ્મ દેહથી રહિત અને કારણ દેહથી
યુક્ત સુષુપ્તાવસ્થામાં રહ્યા હોય છે. તેમને જગતની ઉત્પત્તિ વખતે પરબ્રહ્મની ઈચ્છાથી પોતપોતાના કર્માનુસાર
સ્થૂળ દેહાદિકનો સંબંધ થાય છે. વિશ્વની સ્થિતિ અવસ્થા દરમ્યાન જ્યાં સુધી જીવ મુક્ત ન થાય ત્યાં સુધી અનેક
યોનિઓમાં કર્માનુસાર દેહ ધારણ કરી આયુષ્ય પૂરું થતાં તેનો ત્યાગ કરે છે. આમ જીવને જુદા જુદા દેહનો યોગ
અને વિયોગ થાય છે, પરંતુ દેહાત્મબુદ્ધિને લીધે ભ્રમવશ ઉપચારમાત્રથી જીવને વિશે જન્મ-મરણ પરકાય છે.
વસ્તુતઃ જીવને વિશે જન્મ-મરણ નથી. પ્રલયાવસ્થામાં ભગવાનનો ભક્ત ત્રણેય દેહનો ત્યાગ કરીને ભગવાનના
ધામમાં જાય છે. અન્ય જીવો સ્થૂળ-સૂક્ષ્મ દેહનો ત્યાગ કરીને પોતાના કારણ દેહથી યુક્ત માયાને વિશે લીન થાય
છે. (ગઢડા પ્રથમ ૧૨) તેમ છતાં જીવનું અસ્તિત્વ તો રહે જ છે. તે નાશ પામતું નથી. (ગઢડા અંત્ય ૪)
પુનઃસૃષ્ટિકાળે તેને કર્માનુસાર દેહ પ્રાપ્ત થાય છે. આ રીતે જગતની ઉત્પત્તિ, સ્થિતિ કે પ્રલયાવસ્થામાં જીવની
ઉત્પત્તિ કે નાશ થતો નથી. પરંતુ તેનું અસ્તિત્વ તો શાશ્વતપણે રહે જ છે. વિદેહમુક્તિની સ્થિતિમાં પણ
ભગવાનના ધામમાં જીવત્માનું અસ્તિત્વ અને વ્યક્તિત્વ રહે જ છે. જેમ તેજમાં તેજ ભળી જાય છે. જળમાં જળ
મળી જાય છે. તેમ જીવ, બ્રહ્મ કે પરબ્રહ્મમાં ભળીને પોતાનું અલગ વ્યક્તિત્વ ગુમાવતો નથી. (ગઢડા મધ્ય ૩૮,
ગઢડા અંત્ય ૩૩) અથવા

૨. અક્ષરધામમાં વ્યતિરેક સ્વરૂપે પણ પરબ્રહ્મ સાકાર (૨.૧૩.૪/૩૦-૩૧) કેટલાક લોકોની એવી સમજણ છે કે ભગવાન આ લોકમાં કોઈ કાર્ય નિમિત્તે પ્રગટ થાય છે ત્યારે જ દેહ ધરી સાકાર સ્વરૂપ ધારણ કરે છે, કાર્ય પૂરું થતાં આ દેહનો ત્યાગ કરે છે. તેમના મતે ભગવાનનું સનાતન વાસ્તવિક સ્વરૂપ સાકાર નથી, પરંતુ નિરાકાર છે. આ સમજણ ખોટી છે તેવું સમજાવતાં મહારાજ ગઢડા પ્રથમ દૃષ્ટાંત કહે છે : ‘શાસ્ત્રમાં એવાં વચન હોય જે, જેમ કાંટે કરીને કાંટો કાઢીને પછી બેયનો ત્યાગ કરે, તેમ ભગવાન પૃથ્વીનો ભાર ઉતારવાને કાજે દેહ ધરે છે, તે ભાર ઉતારીને દેહનો ત્યાગ કરે છે.’ એવા શબ્દો સાંભળીને મૂર્ખ હોય તે ભૂલા પડે છે અને ભગવાનને અરૂપ સમજે છે, પણ ભગવાનની જે મૂર્તિ તેને દિવ્ય જાણતા નથી. આ રીતે ભગવાન આ લોકમાં આવે ત્યારે જ સાકાર છે એવું નથી, પરંતુ ભગવાન સદૈવ સાકાર જ છે. તેઓ અક્ષરધામમાં પણ સદૈવ સાકાર દિવ્ય મૂર્તિમાન થકા જ વિરાજમાન છે. કારિયાણી ૪ : ‘ભગવાન પણ પોતાના અક્ષરધામને વિશે મૂર્તિમાન થકા વિરાજમાન છે.’ વરતાલ ૧૨ : ‘એવું જે અક્ષરધામ તેને વિશે શ્રીપુરુષોત્તમ ભગવાન સદા દિવ્યમૂર્તિ થકા વિરાજમાન છે.’ ગઢડા અંત્ય ૭ : ‘જે ભગવાનનું બ્રહ્મપુર ધામ છે તેને વિશે ભગવાન સદાય સાકારમૂર્તિ વિરાજમાન છે.’ ગઢડા અંત્ય ૩૨ : ‘જે ભગવાન છે તે તેજોમય એવું જે પોતાનું અક્ષરધામ તેને વિશે સદા સાકારમૂર્તિ થકા વિરાજમાન છે.’ આ પ્રમાણે મહારાજ અનેક વચનામૃતોમાં પોતાનો સ્પષ્ટ અભિપ્રાય જણાવે છે કે અક્ષરધામમાં સદૈવ વિરાજમાન એવા ભગવાન સદા દિવ્ય સાકાર મૂર્તિમાન જ છે.

૩. અક્ષરરૂપ થવા અક્ષરબ્રહ્મની અનિવાર્યતા (૩.૨.૨/૧૦૫) જેમ ડોક્ટર થવા માટે પ્રાધ્યાપક તરીકે ડોક્ટરની, અને એન્જિનિયર થવા માટે પ્રાધ્યાપક તરીકે એન્જિનિયરની જરૂર પડે, તેમ બ્રહ્મરૂપ થવા માટે સાક્ષાત્ અક્ષરબ્રહ્મની જરૂર પડે છે. જેમ જે તે વિષયમાં નિષ્ણાત થવા માટે જે તે વિષયના પ્રાધ્યાપકનો સંગ જરૂરી છે, તેમ બ્રહ્મરૂપ થવા માટે અક્ષરબ્રહ્મને ઓળખીને એમનો મન-કર્મ-વચને સંગ કરવો જરૂરી છે. તેથી મુંડકોપનિષદની શ્રુતિ કહે છે, ‘બ્રહ્મ વેદ બ્રહ્મૈવ ભવતિ।’ અર્થ : બ્રહ્મને જાણે છે તે બ્રહ્મરૂપ થાય છે. (મુંડકોપનિષદ : ૩/૨/૮) શ્રીજીમહારાજ ગઢડા મધ્ય ૩૧માં કહે છે, “નિરંતર મનન કરતો સતો બ્રહ્મનો સંગ કરે તો એ બ્રહ્મનો ગુણ જીવને વિશે આવે.” વળી, અક્ષરબ્રહ્મ ગુણાતીતાનંદ સ્વામી પણ પોતાની વાતોમાં બ્રહ્મરૂપ થવાનો ઉપાય બતાવતાં કહે છે : “કોટિ જન્મે કસર ટળવાની હોય તે આજ ટળી જાય ને બ્રહ્મરૂપ કરી મૂકે, જો ખરેખરા સાધુ મળે ને તે કહે તેમ કરે તો.” (સ્વા.વા. ૧/૧૧૮, ૧/૨૪૪) “બ્રહ્મરૂપ તો એમ થવાય છે જે, આવા સાધુને બ્રહ્મરૂપ જાણીને મન, કર્મ, વચને તેનો સંગ કરે છે તે બ્રહ્મરૂપ થાય છે.” (સ્વા.વા. ૩/૧૨) “મુમુક્ષુ હોય તે જો શ્રદ્ધાએ કરીને આ સત્પુરુષનો મન, કર્મ, વચને સંગ કરે છે તો તે બ્રહ્મરૂપ થાય છે.” (સ્વા.વા. ૩/૬૦) અથવા

૪. અક્ષરરૂપ-બ્રહ્મરૂપ થવા માટે : બ્રહ્મરૂપ થઈને પરબ્રહ્મની ભક્તિ-ઉપાસના કરવાનો આદેશ (૩.૨.૨/૮૮-૮૯) શ્રીજીમહારાજે અક્ષરરૂપ-બ્રહ્મરૂપ થઈને પરબ્રહ્મની ભક્તિ-ઉપાસના કરવાનો આદેશ આપ્યો છે. તેઓ શિક્ષાપત્રીમાં લખે છે : નિજાત્માનં બ્રહ્મરૂપં દેહત્રયવિલક્ષણમ્। વિભાવ્ય તેન કર્તવ્યા ભક્તિઃ કૃષ્ણસ્ય સર્વદા॥ અર્થ : સ્થૂળ, સૂક્ષ્મ, અને કારણ એ જે ત્રણ દેહ તે થકી વિલક્ષણ એવો જે પોતાનો જીવાત્મા તેને બ્રહ્મરૂપની ભાવના કરીને પછી તે બ્રહ્મરૂપે કરીને ભગવાનની ભક્તિ હંમેશા કરવી. (૧૧૬) વળી, તેઓ વચનામૃતમાં કહે છે : “બ્રહ્મરૂપ થકો પ્રત્યક્ષ ભગવાનની ભક્તિ ચંદન, પુષ્પ, શ્રવણ, મનનાદિકે કરીને કરે.” - લોયા ૭ “એ બ્રહ્મ થકી પરબ્રહ્મ જે પુરુષોત્તમ નારાયણ તે નોખા છે ને એ બ્રહ્મના પણ કારણ છે, ને આધાર છે ને પ્રેરક છે, એમ સમજીને પોતાના જીવાત્માને એ બ્રહ્મ સંગાથે એકતા કરીને પરબ્રહ્મની સ્વામી-સેવકભાવે ઉપાસના કરવી.” - ગઢડા મધ્ય ૩ તેથી પરબ્રહ્મની યથાર્થ ભક્તિ-ઉપાસના કરવા માટે અક્ષરરૂપ-બ્રહ્મરૂપ થવું અનિવાર્ય છે.

પ્ર.૩ પ્રમાણ પરથી વિષયનું શીર્ષક આપો. (કુલ ગુણ : ૬)

નોંધ : કૌંસમાં આપેલ જવાબ ન લખ્યો હોય તો પણ પૂરા ગુણ આપવા.

૧. એ વિભૂતિ-સ્વરૂપ છે, ભરતખંડના દેવ છે. પરંતુ સૌ કારણને ભૂલી ગયા, કાર્યમાં જોડાઈ ગયા. (૨.૧૪.૧/૪૦)

જ. સર્વોપરીપણાની નિષ્ઠા માટે શ્રીજીમહારાજનો આગ્રહ (૩૭)

શ્રીજીમહારાજને સર્વોપરી સમજવાની અનિવાર્યતા (૩૪)

૨. અક્ષર બ્રહ્માદિકની તુલનામાં પરબ્રહ્મ સ્વતંત્ર, વ્યાપક અને અતિસમર્થ હોવાથી એ સર્વના શરીરી છે. (૧.૩.૨/૮)
- જ. તત્ત્વોનો પારસ્પરિક સંબંધ (૭)
૩. ભગવાનને અનાદિ સાકારમૂર્તિ સમજવા એ કલ્યાણનું અસાધારણ સાધન છે. (૨.૧૩.૧/૨૫)
- જ. પરબ્રહ્મને સાકાર સમજવાથી લાભ (પરબ્રહ્મના સ્વરૂપને સાકાર સમજવાની અનિવાર્યતા)
૪. ભગવાન સ્વામિનારાયણે જીવન્મુક્તિ અને વિદેહમુક્તિ એમ બંને પ્રકારની મુક્તિનો સ્વીકાર કર્યો છે.
- જ. મુક્તિનું સ્વરૂપ (૭.૧.૨/૧૫૨-૧૫૩)
૫. બ્રહ્મ સંગાથે એકતા કરીને પરબ્રહ્મની સ્વામી-સેવકભાવે ઉપાસના કરવી. (૧.૨.૨/૫)
- જ. અક્ષરબ્રહ્મ-પરબ્રહ્મ દર્શન (૪)
૬. માયા, મૂળમાયા, મહામાયા, અવિદ્યા, પ્રકૃતિ કે મૂળ પ્રકૃતિ જેવા પર્યાયવાચી શબ્દોથી એક જ તત્ત્વનો નિર્દેશ થાય છે.
- જ. માયાનું સ્વરૂપ અને તેના ગુણધર્મો (૬.૧/૧૪૦)
- પ્ર.૪ નીચે આપેલા પ્રશ્નોના એક (સંપૂર્ણ) વાક્યમાં જવાબ લખો. (કુલ ગુણ ૬)

નોંધ : અડધા સાચા જવાબના ગુણ આપવા નહીં.

૧. લોચા ૭ પ્રમાણે પુરુષોત્તમની ભક્તિનો અધિકાર કોને છે ? (૩.૨.૨/૧૦૦)
- જ. લોચા ૭ પ્રમાણે જે બ્રહ્મરૂપ થયો તેને જ પુરુષોત્તમની ભક્તિનો અધિકાર છે.
૨. જીવ અને ઈશ્વર જ્યારે મુક્ત બને છે ત્યારે એ બંને કોની સંજ્ઞા પામે છે ? (૧.૩.૧/૭)
- જ. જીવ અને ઈશ્વર જ્યારે મુક્ત બને છે ત્યારે એ બંને ‘અક્ષરમુક્ત’ની સંજ્ઞાને પામે છે.
૩. અક્ષરબ્રહ્મનાં ચાર રૂપો કયાં કયાં છે ? (૩.૫/૧૦૮, ૧૧૦, ૧૧૧, ૧૧૨)
- જ. (૧) સચ્ચિદાનંદ ચિદાકાશ તેજ રૂપે (૨) ધામ રૂપે (૩) અક્ષરધામમાં પરબ્રહ્મના સદા સેવક રૂપે (૪) આ લોકમાં ગુણાતીત સત્પુરુષ રૂપે.
૪. કયા પરમહંસો વિવિધ ભાષામાં અદ્ભુત કીર્તનો રચીને શ્રીજીમહારાજની સમક્ષ ગાતા હતા ? (૨.૧૪.૪/૬૭)
- જ. મુક્તાનંદ, પ્રેમાનંદ, બ્રહ્માનંદ, નિષ્કુળાનંદ, દેવાનંદ વગેરે પરમહંસો વિવિધ ભાષામાં અદ્ભુત કીર્તનો રચીને મહારાજ સમક્ષ ગાતા હતા.
૫. ગઢડા મધ્ય ૮ પ્રમાણે પોતાને સાક્ષાત્ મળ્યું જે સ્વરૂપ તેને કેવું જાણવું ? (૨.૧૪.૩/૫૦)
- જ. પોતાને સાક્ષાત્ મળ્યું જે ભગવાનનું સ્વરૂપ તેને સદા દિવ્ય સાકારમૂર્તિ ને સર્વ અવતારનું કારણ અવતારી એવું જાણવું.
૬. વચનામૃતનો મુખ્ય ઉદ્દેશ કેવો હોવાથી તેમાં મુખ્ય પ્રતિપાદ્ય વિષય શું છે ? (૨.૧/૧૦)
- જ. વચનામૃતનો મુખ્ય ઉદ્દેશ સાધનાલક્ષી હોવાથી તેમાં મુખ્ય પ્રતિપાદ્ય વિષય તો પરબ્રહ્મ જ છે.
- પ્ર.૫ નીચે આપેલા વિષયોમાંથી કોઈ પણ એક વિષય ઉપર વિસ્તૃત નોંધ લખો. (પચીસ થી ત્રીસ લીટીમાં)

(કુલ ગુણ : ૧૦)

નોંધ : જ્યાં પણ શાસ્ત્રોના પ્રમાણ નંબર આવતા હોય ત્યાં પરીક્ષાર્થીએ તે નંબર ન લખ્યા હોય તો પણ પૂરા ગુણ આપવા.

૧. ઈશ્વરનું સ્વરૂપ અને ઈશ્વરનું અન્ય-વ્યતિરેકપણું (૪.૧,૪.૧.૧/૧૨૮-૧૨૯)
- ઈશ્વરનું સ્વરૂપ : શ્રીસ્વામિનારાયણ દર્શનમાં ત્રીજું નિત્ય તત્ત્વ ઈશ્વર છે. અન્ય ચાર તત્ત્વો (પરબ્રહ્મ, અક્ષરબ્રહ્મ, જીવ અને માયા)ની જેમ આ પણ વાસ્તવિક અને સ્વાભાવિક તત્ત્વ છે, પરંતુ વ્યાવહારિક ઉપયોગિતાની દૃષ્ટિએ કલ્પેલું કોઈક ઔપાધિક તત્ત્વ નથી. આ તત્ત્વ અનાદિ અને અનંત છે અર્થાત્ તેની ઉત્પત્તિ થતી નથી કે તેનો નાશ પણ થતો નથી. (ગઢડા પ્રથમ ૭, ગઢડા અંત્ય ૧૦) જગતની ઉત્પત્તિ, સ્થિતિ કે પ્રલય અવસ્થામાં અથવા તો ઈશ્વરની પોતાની બદ્ધ કે મુક્ત સ્થિતિમાં પણ તેનું અસ્તિત્વ અને વ્યક્તિત્વ હંમેશાં જળવાઈ જ રહે છે. પ્રલયકાળે પોતપોતાના અવ્યાકૃત(અનાદિ માયારૂપ) દેહથી યુક્ત થકા માયામાં લીન હોય છે. ભગવાનની ઈચ્છાથી સૃષ્ટિકાળે જગતના સર્જનાદિક કાર્યમાં કાર્યરત થાય છે. (ગઢડા અંત્ય ૧૦) આ રીતે જ્યાં સુધી ઈશ્વરો માયાથી મુક્ત નથી થતા ત્યાં સુધી જગતના ઉત્પત્ત્યાદિક કાર્યમાં ભગવાનના સંકલ્પથી જોડાય છે, માયામાં લીન થાય છે

અને પુનઃકાર્યમાં જોડાય છે. (ગઢડા મધ્ય ૩૧) જ્યારે અક્ષરબ્રહ્મ અને પરબ્રહ્મના સાક્ષાત્ સંબંધથી ઈશ્વરો માયાના ભાવથી મુક્ત થાય છે ત્યારે અક્ષરધામમાં અક્ષરમુક્તની પંક્તિમાં ભળીને પુરુષોત્તમ નારાયણના સાંનિધ્યમાં પરબ્રહ્મ પુરુષોત્તમ નારાયણના દર્શનસુખમાં જ નિમગ્ન રહે છે. આમ, ઈશ્વરનું વ્યક્તિગત અસ્તિત્વ અને વ્યક્તિત્વ તો કોઈ પણ અવસ્થામાં અનાદિ, અનંત અર્થાત્ નિત્ય(શાશ્વત) રહે છે. ઈશ્વરો સ્વરૂપ સ્વભાવે કરીને તો શુદ્ધ, બુદ્ધ, મુક્ત, સત્તારૂપ, જ્ઞાનરૂપ, સુખરૂપ, અમાયિક, ત્રિવિધ ગુણોથી પર તથા સચ્ચિદાનંદરૂપ છે; પરંતુ તેઓ અનાદિ મહામાયાથી વેષિત હોવાને લીધે તેમને પોતાના શુદ્ધ સ્વરૂપનો અનુભવ થતો નથી. જ્યારે તેઓ માયાના ભાવથી મુકાય છે ત્યારે જ તેમને પોતાના સ્વરૂપનો યથાર્થ અનુભવ થાય છે.

ઈશ્વરનું અન્વય-વ્યતિરેકપણું : ભગવાન સ્વામિનારાયણ ઈશ્વરના અન્વય અને વ્યતિરેક સ્વરૂપની સ્પષ્ટતા કરતાં કહે છે કે ઈશ્વરને પોતાના વિરાટ, સૂત્રાત્મા અને અવ્યાકૃત આ ત્રણ દેહમાં વ્યાપકપણે કહેવા તે તેમનું અન્વય સ્વરૂપ છે, જ્યારે ત્રણ દેહથી પૃથક્ સત્તામાત્ર સચ્ચિદાનંદપણે કહેવા તે તેમનું વ્યતિરેક સ્વરૂપ છે. (ગઢડા પ્રથમ ૭, સારંગપુર ૫)

૨. **અસાધારણ ઐશ્વર્ય : સમર્થ પરમહંસોનું નિયમન (૨.૧૪.૪/૬૩-૬૫)** સંપ્રદાયનો ઇતિહાસ જણાવે છે કે મહારાજની એક હાકલથી પોતાની વર્ષો જૂની રૂઢિગત વર્ણાશ્રમની માન્યતાનો ત્યાગ કરી, સંન્યાસીની દીક્ષા ગ્રહણ કરીને એક જ રાતમાં ૫૦૦ પરમહંસો થયા હતા. તેઓ મહારાજે પ્રવર્તાવેલાં ૧૦૮ કઠિન પ્રકરણોમાંથી હોંશભેર અને પ્રસન્નચિત્તે પસાર થયા હતા. આ કઠિન પ્રકરણોમાં મહારાજે તેમને કૂતરાં પણ ન સૂંધે અને ન ખાય તેવા ગોળા (ભિક્ષાન્નને પાણીમાં ઝબકોળીને બનાવેલા) ખવરાવ્યા, ટાટ (કંતાન) પહેરાવ્યાં, ખટરસ છોડાવ્યા, વૃક્ષ-મકાન-દીવાલ આદિક કોઈનો પણ આશરો લીધા વગર ટાઢ-તડકા સહન કરાવ્યાં, તન અને મનના અસહ્ય ભીડામાં તપાવ્યા. આવાં કઠિન પ્રકરણોમાંથી પસાર થનારા પરમહંસો કાંઈ સામાન્ય નહોતા. તેઓ ગરીબ, અજ્ઞાની, ભોળા અને અસમર્થ નહોતા કે જેઓ મહારાજના પગની એડી નીચે દબાઈને ગુલામ તરીકે જિંદગી પૂરી કરે; પરંતુ તેઓ લૌકિક અને આધ્યાત્મિક બંને રીતે સમૃદ્ધ, સબળ અને બાહોશ હતા. મુમુક્ષુતા, સાધુતા, વિદ્વત્તા, બુદ્ધિમત્તા, ઐશ્વર્યસંપન્ન અને વિવિધ પ્રકારની કળામાં નિષ્ણાત અને અજોડ હતા. મુક્તાનંદ સ્વામી જેવા શુદ્ધ મુમુક્ષુ અને ત્યાગ-વૈરાગ્યની ખુમારીથી જીવનારા હતા, તો બ્રહ્માનંદ સ્વામી જેવા મહાબુદ્ધિ-પ્રતિભાસંપન્ન, શતાવધાની રાજકવિ હતા. નિત્યાનંદ સ્વામી જેવા શાસ્ત્રવિશારદ હતા, તો ગોપાળાનંદ સ્વામી જેવા અષ્ટાંગયોગ-સિદ્ધ હતા. સંતદાસ જેવા સમાધિનિષ્ઠ હતા, તો સ્વરૂપાનંદ સ્વામી જેવા અખંડ આત્માને દેખનારા હતા. વ્યાપકાનંદ સ્વામી જેવા મરેલી ઘોડીને સહજમાં જીવતી કરી શકે તેવા સમર્થ હતા, તો સચ્ચિદાનંદ સ્વામી જેવા વરસાદ વરસાવવા સમર્થ હતા. નિષ્કુળાનંદ સ્વામી જેવા ત્યાગ-વૈરાગ્યની સાક્ષાત્ મૂર્તિ સમા હતા, તો ભાયાત્માનંદ સ્વામી જેવા દેહભાવથી પર વર્તનારા હતા. સ્વયંપ્રકાશાનંદ સ્વામી સેંકડો શિષ્યના મહંત હતા, તો અદ્વૈતાનંદ (મગ્નીરામ) દેવીને સાક્ષાત્ પ્રસન્ન કરીને મેલી વિદ્યામાં સિદ્ધ હતા. એમની આવા સમર્થ પરમહંસોની મંડળીમાં અનંત કોટિ બ્રહ્માંડને ધારવા સમર્થ એવા સાક્ષાત્ અક્ષરબ્રહ્મ ગુણાતીતાનંદ સ્વામી પણ હતા. આવા જગતના પ્રભુ થઈને પૂજાય તેવા સમર્થ સંતો-પરમહંસોને મહારાજે, પોતાના અસાધારણ સામર્થ્યની અને દિવ્યપ્રેમથી વશ કરીને કઠપૂતળીની જેમ પોતાની આંગળીને ટેરવે અને આંખને ઈશારે નચાવ્યા હતા. મહારાજે એક પત્ર લખાવી ૧૮ ગૃહસ્થ હરિભક્તોને ત્યાં મોકલાવી એમને સહજમાં સંસાર મુકાવી સાધુ કર્યા. તેમના લખાવેલા શબ્દમાં કેટલી તાકાત હશે ! આવા તો કુલ ૨૦૦૦ સંતો હતા કે જેમણે મહારાજના દિવ્યપ્રેમ અને સામર્થ્યના તેજમાં અંજાઈને પતંગિયાની જેમ પોતાનું જીવન મહારાજનાં ચરણોમાં સમર્પિત કર્યું હતું. તેમના કડક છતાં પ્રેમસભર નિયમનમાં રહ્યા હતા.

વિભાગ - ૨ : ‘બ્રહ્મસ્વરૂપ પ્રાગજી ભક્ત’ વિસ્તૃત જીવનચરિત્ર, બારમી આવૃત્તિ - એપ્રિલ, ૨૦૧૯

નોંધ :-(૧) પ્રશ્ન: ૬ થી ૯ માટે અત્રે આપેલા ઉકેલપત્રમાં ફક્ત મુદ્દા જ આપ્યા છે. પરીક્ષાર્થીની રજૂઆત તથા વિચારધારા પ્રમાણે ગુણ આપી શકાય. મુદ્દાની સામે આપેલા અંક ગ્રંથનો ભાગ અને પાના નંબર દર્શાવે છે. (૨) અત્રે આપેલા પ્રસંગો અભ્યાસક્રમના આધારે તૈયાર કરેલા હોવાથી તે જ પ્રસંગો માન્ય ગણવા. તે સિવાયના પ્રશ્નને અનુરૂપ પ્રસંગો પરીક્ષાર્થીએ લખ્યા હોય પણ અત્રે આપેલા ન હોય તો પુસ્તકમાં ચેક કરો. તે પ્રસંગ અભ્યાસક્રમનો છે કે નહિ ? જો અભ્યાસક્રમના પ્રસંગ હોય તો તેના ગુણ આપવા અને તરત જ ફોન દ્વારા કાર્યાલયનું ધ્યાન દોરો.

પ્ર.૬ નીચે આપેલા વિષયોમાંથી કોઈ પણ એક વિષય ઉપર મુદ્દાસર નોંધ લખો. (ત્રીસેક લીટીમાં)
(કુલ ગુણ : ૧૨)

નોંધ : બે પ્રસંગ વર્ણનાત્મક અને બે થી ત્રણ જ લીટીમાં ઉલ્લેખ હોય તેવા બીજા ચાર પ્રસંગ સાથે કુલ છ પ્રસંગ હોવા જરૂરી છે.

૧. ભગતજી મહારાજનો દેહનો અનાદર ('ભગતજીને સ્વામીના ત્રણ વર' થી 'અખંડ ભજનનો વેગ' સુધીના જ પ્રસંગો)
૧. જો મરણિયો થા તો એ જ્ઞાન મળે તેવું છે અને તે રાજીપો નોખો છે. એ જ્ઞાન લેવું હોય તો હું કહું તેમ કર. ઘર મૂકીને અખંડ અહીં રહે ત્યારે એ થાય.' - ગુણાતીતાનંદ સ્વામીનું માર્ગદર્શન ૪૬-૪૭
૨. સ્વામીને રાજી કરવા કૃતનિશ્ચયી થયેલા પ્રાગજી ભક્ત. ૪૭
૩. નવી હવેલીના કામમાં દરેક મંડળના દસ દસ સાધુ, પ્રાગજી ભક્તના મંડળમાં બે થી ત્રણ જ સાધુ, તીવ્ર વેગથી મંડી પડેલા પ્રાગજી ભક્ત. ૪૭
૪. સવારથી સાંજ સુધી રેતી ધોવાનું કાર્ય. ૪૭-૪૮
૫. ચૂનાનું કારખાનું કરવા તૈયાર થયા -દસ માણસનું કાર્ય એકલાએ કર્યું. - ગુણાતીતાનંદ સ્વામી પર મારો દેહ કુરબાન છે. ૪૮-૪૯
૬. ચાર વર્ષ સુધી તો સૂતા જ નથી. ૪૯
૭. બે દિવસ ઉપવાસ અને ત્રીજે દિવસે જમવું. એવી રીતે એક માસ, પછી ધારણાં-પારણાં, બપોરે જ જમવું, ગળ્યું ચીકણું ખાવું નહિ. ૪૯-૫૦
૮. રાત્રે ત્રણ વાગ્યા સુધી સ્વામી વાતો કરે તે સાંભળે -ગોરખ આસનવાળીને સૂવે. ૫૦
૯. ભેખનું તો ભાંગી પડ્યું - ભઠ્ઠી કાઢવાની વાત. ૫૨
૧૦. વાળંદનું તમામ કાર્ય કર્યું. ૫૫-૫૬
૧૧. ત્રેવીસ કલાકની ક્રિયા પોતાને માથે હોવા છતાં સ્વામીની ક્રિયા પણ પોતે લીધી. ૫૭
૧૨. મરેલું કૂતરું ખસેડ્યું. ૫૮-૫૯
૧૩. ઍઠવાડની કૂંડીમાં અડસઠ તીર્થ - સ્નાન. ૫૯-૬૦
૧૪. ત્રણસો આંબાને ચાર ચાર દેગડા પાણી નદીએથી લાવીને પાચું. ૬૫-૬૬
૨. ભગતજી મહારાજની બ્રાહ્મી સ્થિતિનો સહવાસીને થયેલો અનુભવ ('એ તો મારો કોડીલો લાલ છે' થી 'રંગાચાર્યનો સંકલ્પ પૂરો કર્યો' સુધીના જ પ્રસંગો)
૧. ભગતજી નાડી-પ્રાણ સંકેલીને ભજનમાં બેસે દરેકના સંકલ્પો કહે તેથી કેશવપ્રસાદ પુરાણી તથા રઘુવીર ચરણદાસ પુરાણી તથા આચાર્ય મહારાજને ભગતજીની બ્રહ્મસ્થિતિ જોઈને બહુ જ મહિમા સમજાયો. ૧૮૬-૧૮૭
૨. તમે તો બહુ જ મોટા છો અને મહારાજ તમારે વશ છે - આચાર્ય વિહારીલાલજી મહારાજ (ચરણારવિંદના પાડનારા શ્રીજીમહારાજનો પ્રસંગ) ૧૮૭-૧૮૮
૩. તમે સાચા મારફતી પુરુષ છો. મને છતી દેહે મારફતી પુરુષ મળ્યા અને મારો મોક્ષ થઈ ગયો. પેટલાદના જમાદાર ૨૨૬-૨૨૮
૪. સાધુને જે કહેવા મેં ધાર્યું હતું તે જ તમે મારા અંતરનું કહ્યું. તમે સાધુને વઢો પણ આવું ઐશ્વર્ય જોઈને કેડે કેમ ન ફરે ? એ તો ફરે જ ! - રાવસાહેબ. ૨૩૦-૨૩૧
૫. 'આવું તમારું જ્ઞાન અને સ્થિતિ જોઈ, સાધારણ સાધુનો તો ભાર હવે રહેશે નહિ.' તેમ જાણી તમને વરતાલ ન આવવા દે તે સ્વાભાવિક છે. - બળરામદાસ ૨૩૮
૬. એમના સમાગમથી મને એમ નિશ્ચય થયો છે કે વચનામૃતમાં જ્યાં જ્યાં મહારાજે એકાંતિકનાં લક્ષણ કહ્યાં છે તે બધાં ભગતજીમાં મળતા આવે છે - મોતીભાઈએ લખેલ પત્રો. ૨૪૦
૭. તેમના જેવા ધર્મવાળા તો કોઈ જોયા જ નથી - નિશ્ચયમાં તો એ પર્વતપ્રાય છે - વિઠ્ઠલભાઈ ૨૪૮-૨૫૦
૮. આ વચનામૃત પ્રમાણે ભગતજી પરમ એકાંતિક છે. (આ પ્રાગજી ભગતમાં તમે શું દીઠું છે ? તેની પ્રશ્નોત્તરીમાં) - વિઠ્ઠલભાઈ ૨૫૩

૯. અંતે ભગવાન ભૂલવા કઠણ પડશે - આખા સત્સંગમાં જેનું અપમાન થાય એવા એકાંતિકને ક્યાંથી ઓળખો એમ ખૂબ વાતો કરી સૌને એમ જણાયું જે આજે જ બ્રહ્મરૂપ થઈ જવાશે. ૨૮૬
૧૦. ભગતજી ખરા કલ્પવૃક્ષ છે અને તેમના શિષ્ય પણ ખરા અખૂટ શ્રદ્ધાવાળા છે. - પીતાંબર પુરાણી ૩૦૧
૧૧. ‘આ પ્રાગજી ભક્ત પરમ એકાંતિક મહાત્મા છે.’ રંગાચાર્ય ૩૦૬
૧૨. મહારાજની કેવી મરજી છે તે અંતર્વૃત્તિ કરીને જુઓ આચાર્ય વિહારીલાલજી.(લક્ષ્મીવાડીએ મૂર્તિપ્રતિષ્ઠામાં) ૩૦૭
૩. ઉપાસના પ્રવર્તનમાં ભગતજી મહારાજે વેઠેલાં કષ્ટો (‘ગુણાતીત ઊઠો !’ થી ‘અક્ષરધામની કુંચી પ્રાગજી ભક્તને સોંપી છે’ સુધીના જ પ્રસંગો)
૧. પૂર્વભૂમિકા : સ્વામીશ્રીની આજ્ઞા :- તું મારો અનન્ય શિષ્ય છે. તો મારી આજ્ઞા પ્રમાણે સર્વ સત્સંગમાં મૂળ અક્ષરનું સ્વરૂપ પ્રસિદ્ધ કર. ૮૩-૮૪
૨. આજ્ઞાપાલન : સ્વામીશ્રીની મૂર્તિ બતાવી અક્ષરબ્રહ્મના ઉદ્ધોષની શરૂઆત ૮૪-૮૫
૩. મોટા સાધુના પગ ઝાલ્યા છે તે તો ચરણસ્પર્શ કર્યો કહેવાય. ૮૫-૮૬
૪. આવો બહુ સ્વામીનો અપરંપાર મહિમા કહે છે તે કોઈ વખત માર પડશે : (ત્રિકમદાસ કોઠારી) ૮૭
૫. વરતાલ આચાર્ય મહારાજ તથા સદ્ગુરુ સંતો ઉપર કાગળો ‘પ્રાગજી તો બહુ છક્યો છે અને અંતરજામી થયો છે. દરેકને પ્રાયશ્ચિત આપે છે. ૧૦૧
૬. ‘કેમ તો અધિકાર વગર પ્રાયશ્ચિત આપ્યું ?’ - ગુસ્સે થયેલા પવિત્રાનંદ સ્વામી ૧૦૨-૧૦૩
૭. પવિત્રાનંદ સ્વામીનો ગુસ્સો સહન કરીને પણ સ્વામીના અક્ષરપણાની વાત કરી. - ‘હવે તો શ્રીજીમહારાજ મને વિમુખ કરવા ધારે તો પણ હું થાઉં તેવો નથી રહ્યો’- મારી સામે બોલ્યો છું પણ તને વિમુખ ન કરું તો હું પવિત્રાનંદ નહિ. - ‘એને ને મારે આ ભવમાં ભેગા બેસવું નથી.’ - પવિત્રાનંદ સ્વામી ૧૦૩-૧૦૪
૮. અક્ષરની વાત કરતાં ભગતજીને કમાશેઠે ધોલ મારી. ૧૧૪-૧૧૫
- પ્ર.૭ નીચે આપેલા વિષયોમાંથી કોઈ પણ બે ઉપર ટૂંકનોંધ લખો. (દરેક ટૂંકનોંધમાં પાંચેક લીટીના બે પ્રસંગો લખવા.) (કુલ ગુણ ૮) **નોંધ : દરેક પ્રસંગના ૨ ગુણ આપવા.**
૧. ગોપાળાનંદ સ્વામીના સમાગમમાં પ્રાગજી ભક્ત (‘ઝીણાભાઈ રાઠોડ’ થી ‘પ્રાગજી તારું લગ્ન થયું છે ?’ સુધીના જ પ્રસંગો)
૧. આને અને અમારે પૂર્વની ઓળખાણ છે - ગોપાળાનંદ સ્વામીના યોગમાં. ૧૩-૧૪, ૧૫
૨. અક્ષરધામમાં મહારાજ અને આપની પાસે શી રીતે રહેવાય ? - પ્રાગજી તારું લગ્ન થયું છે ? ૧૫-૧૮
૩. પ્રેમમાં જ્ઞાનની જરૂર - પ્રાગજી ! તું જૂનાગઢ જજે. ૧૮-૧૯
૪. ગોપાળાનંદ સ્વામીએ અક્ષરબ્રહ્મની ઓળખાણ કરાવી. ૨૦
૨. વિરોધી સાથેના વ્યવહારમાં ઊભરતી ભગતજીની સાધુતા (‘આચાર્ય મહારાજની મહુવામાં પધરામણી’ થી ‘નડિયાદમાં અવતાર-અવતારી નિર્ણય’ સુધીના જ પ્રસંગો)
૧. વિમુખ કર્યા છતાં સીધું તૈયાર રાખ્યું - ત્યારે પવિત્રાનંદ સ્વામીના ઉદ્ગાર એના લોટ, દાળ કાંઈ ઓછાં વિમુખ છે ? ૧૩૮-૧૩૯
૨. ‘મને તમારા સમાગમ વગર ગમતું નથી.’ - પોતાને વિમુખ કરનાર પવિત્રાનંદ સ્વામીને વિનંતી ૧૩૯-૧૪૦
૩. અમદાવાદ મંદિરની બહાર બેસીને સ્વામીનાં દર્શન પ્રાગજી ભક્ત કરે. આમ, અનેકવિધ અપમાનો સહીને પ્રાગજી ભક્તે પોતાની સ્થિતપ્રજ્ઞતાનાં દર્શન કરાવ્યાં. - એણે જેટલું અપમાન વેઠ્યું છે એટલું કોઈ બીજો સહન ન કરે, સત્સંગની બહાર પણ તેની પાછળ હજાર માણસ ફરે એવો પ્રતાપી અને જ્ઞાની છે. - સદ્ગુરુઓ ૧૪૬
૪. સ્વામીના મહિમાની ઓથે શ્રીજીમહારાજના સ્વરૂપનું ખંડન કરતા લાધા ભગતની ઉપાધિને ટાળી (લાધાની પ્રવૃત્તિની વાતો કરી હરિભક્તોના હૃદયમાંથી લાધાનો ભાર કાઢી નાખ્યો.) ૧૭૨-૧૭૪
૫. પોતાને વિમુખ કરાવનાર આણંદમાં અપમાનિત થયેલા પવિત્રાનંદ સ્વામીને પમાડેલી શાંતિ. ૧૭૫-૧૮૦
- પ્રાણ-૨-૨

૩. જૂનાગઢના સન્માનમાં શાસ્ત્રીજી મહારાજનું બુદ્ધિચાતુર્ય ('જ્યાં અપમાન ત્યાં સન્માન' થી 'જડ-ચૈતન્યનો વિવેક' સુધીના જ પ્રસંગો)

૧. સં. ૧૯૨૧માં મહોર છાપના પત્રથી વિમુખ થઈને નીકળવું પડ્યું હતું - સંવત ૧૯૫૩માં તેવી જ મહોર છાપવાળો આચાર્ય મહારાજનો આજ્ઞા પત્ર, જૂનાગઢ પધારવાનો. ૪૫૭

૨. વર્ષ અને આશ્રમનું માન તજ ભગતજીને શ્રીજીમહારાજનું પ્રગટ સ્વરૂપ માનીને રાજી કરવાના - ઐતિહાસિક પ્રસંગના પ્રેરણાદાતા શાસ્ત્રી યજ્ઞપુરુષદાસ. ૪૫૭-૪૫૮

૩. જૂનાગઢ સ્ટેશને સાધુ, બ્રહ્મચારી, કોઠારી દ્વારા અપૂર્વ સામૈયું - આદિ આચાર્ય જ્યાં ઉતરતા ત્યાં ઉતારો આપ્યો ૪૬૦-૪૬૧

૪. જીભાઈ કોઠારીના સાથથી જ્યાં અપમાન ત્યાં સન્માન - ગુરુ ભક્તિનું અજોડ દૃષ્ટાંત. ૪૬૧

પ્ર.૮ નીચે આપેલા પ્રસંગોમાંથી કોઈ પણ ત્રણ પ્રસંગ વર્ણવી મનન લખો.

(પ્રસંગવર્ણન આઠેક લીટીમાં તથા મનન ચારેક લીટીમાં લખવું.) (કુલ ગુણ ૧૨)

નોંધ : પ્રસંગના ૩ ગુણ, મનનનો ૧ ગુણ. મનન અહીં આપ્યા કરતાં જુદું પણ હોઈ શકે પણ વિષયને અનુરૂપ હોય તો તેના પૂરેપૂરા ગુણ આપવા.

૧. આચાર્ય મહારાજે ભગતજીની પૂજા કરાવી (૨૯૮-૨૯૯) પ્રસંગ : આચાર્ય મહારાજ મહુવામાં પધાર્યાના બીજે દિવસે કોઠારી પ્રભુદાસને કહ્યું : 'ભગતજીને દંડવત કરો. હું ન હોઉં ત્યારે તો કરો છો, પણ આજ મારી આજ્ઞા છે એટલે દંડવત કરો.' કોઠારીએ પાંચ દંડવત કર્યા. દેસાઈને કહ્યું : 'ભગતજીને આપણે છીએ ત્યાં સુધી રોજ મંદિરમાં જમાડવા.' એમ કહી પ્રસાદીના પાંચ લાડુ અપાવ્યા. દેસાઈ પાસે પાણી પીવડાવ્યું. ચાંદલો કરાવી ધોતિયું ઓઢાવડાવ્યું.' - એમ ભગતજીની પૂજા કરાવી. - દેસાઈએ ભગતજીની પૂજા કરવી, જમાડવા, પાણી પાવું વગેરે જે જે સંકલ્પો કર્યા હતા, તે સર્વ ભગતજીએ આચાર્ય મહારાજ દ્વારા પૂરા કરાવ્યા.

મનન : ભગવાન અને સંત ભક્તોના મનોરથ પૂરા કરવા જ આ પૃથ્વી ઉપર આવતા હોય છે. તેથી ભક્તો જે જે સંકલ્પ કરે છે. તે ગમે તે પ્રકારે પૂરા કરે છે.

૨. યજ્ઞપુરુષદાસજી ! તમારે કંઈ અધૂરું નથી (૫૨૮) પ્રસંગ : ગોંડલમાં યજ્ઞપુરુષદાસજીએ વિદ્યા સંબંધી પૂછતાં કહ્યું : 'શાસ્ત્ર સંબંધી વિદ્યા તો સંપાદન કરી છે અને બ્રહ્મવિદ્યા પણ પૂરી ભણાવી લીધી છે. હવે કાંઈ અધૂરું નથી. માટે હવે તો તમોને જેમ સુખિયા રહેતાં આવડે છે, તેમ બીજા સર્વેને સુખિયા કરશો એટલે સર્વે થઈ રહ્યું.' - દત્તરામે કહ્યું : 'આવા રૂડા શાસ્ત્રી છે, હરિભક્તોને સુખિયા રાખે છે, પણ દેહે કરીને બહુ દુર્બલ છે. માટે કંઈ કૃપા કરો.' - ભગતજી : 'અહીં જેટલું થાય એટલું જીવને સુખિયા કરવા માટે કરશો, તો સર્વ વાતે મહારાજ સાનુકુળ કરી દેશે.' બીજા જીવોને સુખિયા કરવાનો આશીર્વાદ આપ્યો.

મનન : સત્પુરુષ ક્યારેય પણ ભક્તોને નોંધારા છોડતા નથી. પોતાના પછીનું પાત્ર તૈયાર કરતા જ હોય છે. પોતાની હયાતીમાં જ તેમની પાસે તે કાર્ય કરાવે છે.

૩. સેવાના ત્રણ પ્રકાર (૪૯૩-૪૯૪) પ્રસંગ : સેવા ત્રણ પ્રકારે થાય છે. મન, કર્મ અને વચને. ત્રણે પ્રકારે અનુવૃત્તિમાં રહેવું. વચને કરી સત્પુરુષના ગુણ કહેવા સાંભળવા, મને કરી સત્પુરુષમાં નાસ્તિક ભાવ આવવા દેવો નહિ. ભગવાન કે સંતને સર્વ પ્રકારે નિર્દોષ સમજાય, મારી સર્વ ક્રિયા તે જોઈ રહ્યા છે. એમ સમજાય તો આપણી ક્રિયા પણ નિર્દોષ થઈ જાય. સમાનું જ્ઞાન આપે તે સમાગમ. ભગવાનમાં અંતર્યામીપણું સમજવું, કથાનું ટાણું હોય ત્યારે કથા કરવી, કીર્તનનું ટાણું હોય ત્યારે કીર્તન બોલવા કે સાંભળવા. ભગવાન કે મોટાપુરુષ વિરાજમાન હોય ત્યારે તેમના વિચાર પ્રમાણે વર્તવું એ સમાનું જ્ઞાન કહેવાય. એક વખત સ્વામી સવારના વહેલા વાતો કરતા હતા. ત્યારે એક સાધુ પ્રભાતિયાં ગાવા માંડ્યા ત્યારે સ્વામીએ કહ્યું : 'આ પાડું ક્યાં આરડે છે ?' એમ સમાનું જ્ઞાન ન હોય તો પાડું આરડ્યા જેવું કહેવાય. - સ્વામીએ કહ્યું 'મેડા પર થાપ નાખવી છે અને ગાર કરવી છે.' ભગતજીએ સો ગાડાં મટોડી અને છાણનો ઢગલો કરી દીધો. સ્વામી રાજી થયા. 'આ તો સહેજ સંકલ્પ કર્યો એટલામાં તૈયાર કરી દીધું.' - વરતાલના સાધુએ ઠેકડી કરી : 'આ પંદર મણનો ગાંસડો પ્રાગો ઉપાડશે ?' અને ભગતજીએ દેહને ન ગણ્યો સ્વામીની મરજી જાણી ઉપાડ્યો તો સ્વામીનો રાજીપો થઈ ગયો.

મનન : મનધારી સેવા કરવાથી તેનું ફળ જોઈએ તેવું ન મળે. સત્પુરુષની અનુવૃત્તિ સમજી કરેલી સેવા અનંત ગુણ વધારે ફળ આપે છે. સત્પુરુષનો રાજીપો પણ આપે છે.

૪. **જેઠાભાઈની તો વાત જ ન કહેવાય (૪૧૨-૪૧૩) પ્રસંગ :** ગણપતરામ, જેઠાભાઈ વગેરે ભગતજીને ઘેર ગયા. ત્યારે ભગતજીએ કહ્યું : ‘ગણપતરામ આઠ આની અને જેકૃષ્ણ બે આની સુખ લઈને જાય છે અને જેઠાભગતની તો વાત જ ન થાય. એને તો પૂરી નિષ્ઠા પ્રથમથી જ છે.’ ‘ગણપતરામ યોગબ્રહ્મ છે અને આ જોગ સારો થયો છે, પણ હવે સારા દેશકાળ સેવશે તો એકાંતિક ધર્મ સિદ્ધ થશે અને જો અસદ્ભાવ હશે તો સંસ્કાર હશે તે પણ ટળી જશે.’ એમ ઘણી સૂચના આપી. **મનન :** આકાશમાં પંખી ઊડે છે પણ જેની પાંખમાં જેટલું બળ હોય તેટલો આકાશનો મહિમા તેને વધુ સમજાય. મોટા મોટા મગરમચ્છ સમુદ્રનું જળ પીને બળિયા થાય છે, પણ સમુદ્ર લેશમાત્ર ઓછો થયો નથી. તેમ સત્પુરુષ પાસે જે જીવ જાય છે. તે પોતાની શક્તિ પ્રમાણે સુખ લે છે.

૫. **સ્વામીનું અમદાવાદમાં અપૂર્વ સન્માન (૧૪૧-૧૪૨) પ્રસંગ :** આચાર્ય અયોધ્યાપ્રસાદજી મહારાજને મંદવાડમાં તેર ઉપવાસ થયા. હૃદયમાં અશાંતિ હતી. એટલે સ્વામીને તેડાવ્યા. સ્વામી સાબરમતી સુધી પધાર્યા એટલે મોટો હાથી, ગાડીઓ, સાતસો પાળા, બ્રહ્મચારી તથા કેશવપ્રસાદજી મહારાજ સામા તેડવા આવ્યા. સ્વામી ગાડીમાં બેઠા. દર્શને આવેલા શહેરીજનોના મન સ્વામીની મૂર્તિમાં ખેંચાઈ ગયા. સૌ કહેવા લાગ્યાં : ‘આ તો ઈશ્વરમૂર્તિ અલૌકિક પુરુષ છે.’ મંદિરે દર્શન કરી સભામાં વાતો કરી મહારાજશ્રીનાં મેડે ગયા. મહારાજશ્રીએ કહ્યું : ‘સ્વામી ! આપે બહુ દયા કરી પધાર્યા તેથી મને શાંતિ થઈ ગઈ. - સ્વામી : ‘ આપની નરમ તબિયત જાણી મને પણ મળવાની ખેંચ થઈ. આપણે મહારાજને આશરે બેઠા છીએ. તેમની મરજી અનુસાર જ થાય છે. તે સર્વકર્તા છે. તેવો દૃઢ વિશ્વાસ અને નિશ્ચય રાખી જે કાંઈ કરો તે મહારાજને માથે નાખી દેજો, કોઈ ક્રિયાના ધણી થાશો નહિ.. આમ વર્તીશો એટલે અંતરે શાંતિ થશે. આપે તેર દિવસથી અન્ન લીધું નથી. તે હવે જમો અને કોઈ વાતે ઉદાસીનતા રાખશો નહિ. મહારાજ બધું સારું કરશે.’ મહારાજ જમ્યા. - મહારાજની રામનવમીનો સમયો કરવાની અને મહારાજની સર્વોપરી ઉપાસનાની વાત કરવાની આજ્ઞા સ્વામીએ કબૂલ રાખી.

મનન : સૂરજ છાબડે ઢંકાયેલો રહે નહીં. સત્પુરુષ પણ છાના ન રહે. તેમની મૂર્તિમાં સૌ કોઈ ખેંચાઈ જાય. આપણે જે કોઈ ક્રિયા કરીએ તે મેં કર્યું છે એવું ન રાખવું. બધું મહારાજની મરજી અનુસાર જ થાય છે. તેમ માનીએ તો અંતરે શાંતિ રહે.

પ્ર.૮ નીચે આપેલાં પાત્રોમાંથી કોઈ પણ એક પાત્રના પ્રસંગો વર્ણવી વ્યક્તિત્વનું આલેખન કરો. (કુલ ગુણ :૮)

નોંધ : પાત્રના પ્રસંગો વધારે હોય તેથી બધા જ પ્રસંગોનું વર્ણન હોવું જરૂરી નથી. તે પરીક્ષાર્થી પર આધાર રાખે છે. પ્રસંગોના ૬ ગુણ, વ્યક્તિત્વના આલેખનના ૨ ગુણ.

૧. પુરુષોત્તમદાસ (વસો) (‘ભગતજી સારુ ભેટ-સામગ્રી’ થી ‘ભગવાનનું સુખ કેવું હશે ?’ સુધીના જ પ્રસંગો)

પ્રસંગો : ૧. ફરી લગ્ન કરવાં કે નહિ ? તેના માટે ભગતજીને પૂછ્યું - એક વખત લગ્ન પછી ઘરનું મનુષ્ય ધામમાં ગયું પછી બીજી વખત સંકલ્પ કરવો નહિ. બ્રહ્મચર્ય પાળીને સીધા ધામમાં પૂગવાનો વિચાર રાખવો. ૩૨૨

૨. ‘પુરુષોત્તમદાસ ! તમે મોટા મોટા મૂંછોના થોભિયા રાખો છો, તે શું બ્રહ્મચર્ય પાળવાના હતા !’ તરત જ મૂંછો કઢાવી નાખી. - વસોના હરિભક્તોનો સંશય ટાળ્યો. ૩૨૨

૩. આચાર્ય મહારાજની આજ્ઞાથી ભગતજી અમદાવાદ જવા નીકળ્યા ત્યારે રસ્તામાં સામા મળેલા પુરુષોત્તમદાસ પહેર્યે લૂગડે જ અમદાવાદ આવવા સ્ટેશને સાથે આવ્યા. ૩૬૦

૪. વરતાલના દ્વેષી સંતોના પત્રનો ઉત્તર લખવા પુરુષોત્તમદાસ અને ઝવેરીલાલને ભગતજીએ આજ્ઞા કરી. ૩૬૭-૩૬૮

૫. હરિભક્તોને જમાડવાના ખર્ચમાં પોતાનો ભાગ રાખવા કહ્યું. શ્વેતધર્મના નિયમ રાખવા કહ્યું.

(લાલ લૂગડું ન જોવું, બ્રહ્મચર્ય પાળવું)

૩૭૫

૬. ભગતજી માટે કેરીનો મુરબ્બો લઈને મહુવા ગયા. ભગતજીને રાજી કર્યા.

૪૨૫-૪૨૬

૭. પુરુષોત્તમદાસના ભગતજીને પ્રશ્નો : ‘આઠ પ્રકારની ભગવાનની મૂર્તિ શાસ્ત્રમાં કહી છે તે કઈ ?’

‘ધ્યાનની મૂર્તિની વાત પૂછી.’

૪૩૦-૪૩૧

વ્યક્તિત્વ : ભગતજીની આજ્ઞા પાળવામાં શૂરવીર હતા. અનુવૃત્તિ સમજીને કાર્ય કરતા. ભગતજી પાસે આધ્યાત્મિક જ્ઞાન પણ મેળવવા પ્રશ્નો પૂછી તેનું સમાધાન મેળવતા.

૨. ફૂલચંદભાઈ (મહુવા) ('પ્રાગજી આવશે ત્યારે જ હું પીરસીશ' થી 'તો તમારી પાછળ લાખો મનુષ્ય ફરશે' સુધીના જ પ્રસંગો)

પ્રસંગો : ૧. મહુવામાં ફૂલચંદભાઈનો ભગતજીને પ્રશ્ન : 'તમે સ્વામીનો ઘણો સમાગમ કરો છો. સ્વામી મહારાજના પુરુષોત્તમપણાની ઘણી વાતો કરે છે. અમોને પણ એ વાતો કરો તો મહારાજના સર્વોપરીપણાની નિષ્ઠા થાય.' ૩૫-૩૮

૨. પિતાની ક્રિયામાં આવેલ ભગતજી વિદાય થવાના હતા. ત્યારે પહેલેથી મંદિરની બહાર બેસી રહ્યા. તેમને વિદાય કરવા ભાગોળ સુધી ગયા. - ભગતજીએ કહેલ વિદાય વચનો ૮૬

૩. જૂનાગઢમાં મંદિરની વાડીમાં હરિભક્તો કાંકરા વીણતા હતા ત્યારે ફૂલચંદભાઈએ પૂછ્યું : સ્વામી અક્ષરધામ આ ટાણે શું કરતું હશે ? તમારા ભેળું કાંકરા વીણે છે. ૮૩-૮૪

૪. વળી બીજે પ્રસંગે સ્વામીને પૂછ્યું : આ ટાણે અક્ષરધામ શું કરતું હશે ? તમારા ભેળું ખાખરાના પાનના પરિયા કરે છે. ૮૪

૫. આચાર્ય મહારાજ મહુવા પધાર્યા ત્યારે ફૂલચંદભાઈને મહારાજશ્રી સાથે ઘણું હેત હોવાથી તેમની સાથે બેસવું-ઊઠવું અને વાતો સાંભળવી એ તેમને સોપ્યું હતું. ૧૩૮

૬. મહુવા સભામાં બેચર ભગતને પ્રશ્ન 'તમે તેમના માટે આખો સત્સંગ મૂક્યો તો તે તમને કૂવામાં ન ઉતારે એમ તેમનો વિશ્વાસ કર્યો છે. તે વચનામૃતની સાખે સમજાવો. ૨૪૮

૭. ફૂલચંદ શેઠ પાસે ભગતજી કથા વંચાવી વાતો કરતા. ૪૦૧

૮. 'વચનવિધિ'ની કથા શરૂ કરાવી. ૪૦૭

૯. મહુવામાં લુહાણા હરિભક્ત ઉદ્ધવજી અને દુર્ગાશંકર દ્વારા થયેલી ઉપાધિ - દુર્ગાશંકર બ્રાહ્મણને આપેલો ઠપકો - ભગતજીને ઘેર ઉતરેલા હરિભક્તોને મંદિરમાં લાવ્યા. ૪૧૫-૪૧૬

૧૦. તમને તો મહારાજે કાગળ લખી તેડાવ્યા છે, તેથી મહારાજ કહે ત્યાં ઉતારો કરજો.
- ફૂલચંદભાઈ ભગતજી મહારાજને ૪૩૨

વ્યક્તિત્વ : ભગતજી મહારાજ માટે અસાધારણ હેત - તેમનો પક્ષ કોઈપણ સંજોગોમાં રાખનાર - સમર્પિત હરિભક્ત - ભગતજી મહારાજે પોતાને સત્સંગ કરાવ્યો તે બાબતે ભગતજી મહારાજ માટે પાકી નિષ્ઠા.

વિભાગ - ૩ : સ્વામીની વાતો એકવીસમી આવૃત્તિ - સપ્ટેમ્બર ૨૦૧૫

અભ્યાસક્રમની વાતોના ક્રમાંક : પ્રકરણ ૩/૩૪, ૩૬, ૩૭, ૩૮, ૪૩, ૪૪, ૪૫, ૪૬, ૪૭, ૪૮, ૫૦, ૫૧, ૫૨, ૫૩, ૫૫, ૫૬, ૫૮, ૫૯, ૬૦, ૬૧, ૬૪, ૬૫, ૬૮, ૭૦, ૭૨

પ્ર.૧૦નીચે આપેલા પ્રશ્નોમાંથી કોઈ પણ બેના મુદ્દાસર જવાબ લખો. (પાંચેક લીટીમાં) (કુલ ગુણ ૬)

૧. ભગવાનનો મહિમા કઈ રીતે સમજવો ? (૬૧/૧૩૨)

જ. સર્વે કરતાં એ શાહુકારને એ હીરાનું જ્ઞાન બહુ કહેવાય; તેમ જ ભગવાનના મહિમાનું જાણવું. તે જેમ જેમ ભગવાનના મહિમાનું જ્ઞાન થાતું જાય તેમ તેમ મહિમા વધુ વધુ જણાતો જાય છે.

૨. આ સાધુને વિષે મનુષ્ય ભાવ શેણે કરીને આવે છે ? તેણે કરીને શું થાય છે ? (૩૬/૧૧૬)

જ. લોક, ભોગ, દેહ ને ચોથો પક્ષપાત તેણે કરીને મનુષ્યભાવ આવે છે. તેમાં જેવું પક્ષપાતે કરીને જીવનું ભૂંડું થાય છે. તેવું તો પંચવિધે કરીને પણ નથી થાતું. તે પક્ષે કરીને તો ગોપાળાનંદ સ્વામીને માથે પાણા નાખ્યા ને ઝોળીમાં દેવતા નાખ્યા, તે દેવતાના કાઢનારા આંહી બેઠા છે.

૩. વણથળી જાતાં વાંદરાના દૃષ્ટાંતે સ્વામીએ શું વાત કરી ? (૭૦/૧૩૭)

જ. હવે તો સર્વે કામ થઈ રહ્યું છે; કેમ જે, સુખપાલમાં બેસીને પ્રભુ ભજી લ્યો એમ કરી મૂક્યું છે. ને હવે તો ખોતરીને દુઃખ ઊભાં કરો તો છે. જેમ એક વાંદરાનું આળું જોઈને બીજાં વાંદરાં ખોતરીને દુઃખ કરે છે. તેમ તમે પણ ભેગા થઈને ખોતરીને દુઃખ ઊભાં કરો તો છે. સર્વોપરી મહારાજને સર્વોપરી આ સાધુ ને સર્વોપરી આ સ્થાન તેને વિષે દુઃખ રહેશે, ત્યારે કિયે ઠેકાણે દુઃખ ટળશે ? નહિ જ ટળે. માટે જેને સુખિયા થાવું હોય તેને આ બરાબર કોઈ નથી.

પ્ર.૧૧ નીચે આપેલા વિષયોમાંથી કોઈ પણ બે ઉપર અભ્યાસક્રમની 'સ્વામીની વાતો'નું પ્રમાણ આપી સમજાવો.
(આઠથી દસ લીટીમાં) (કુલ ગુણ ૪)

નોંધ : (૧) સમજૂતી મૌલિક રીતે લખવાની હોવાથી અહીં આપેલા જવાબ સિવાયની સમજૂતી પરીક્ષાર્થીએ લખેલી હોય તો તે પ્રસંગને અનુરૂપ છે કે નહીં તે પરીક્ષકે જાતે નક્કી કરીને તેના ગુણ આપવાના છે. પ્રમાણનો ૧ ગુણ, સમજૂતીનો ૧ ગુણ. (૨) ઉકેલપત્રમાં આપેલ સ્વામીની વાત સિવાય અભ્યાસક્રમમાં આવતી સ્વામીની વાતમાંથી બીજી કોઈ પણ વાત પરીક્ષાર્થીએ લખેલ હોય અને તે વિષયને અનુરૂપ આવતી હોય તો તેના ગુણ કાર્યાલયનું ધ્યાન દોરીને મૂકવા. જ્યાં બે પ્રમાણ આવતાં હોય ત્યાં કોઈ પણ એક પ્રમાણ અને તેને અનુરૂપ સમજૂતી લખી હોય તો તેના પૂરા ગુણ આપવા.

૧. 'ગમે તેવા મોટા હોય, પણ કુસંગે કરીને તેનું ભૂંડું જ થાય છે.' (૫૮/૧૩૦)
પ્રમાણ : રૂડા ગુણ છે તે પણ ત્રણ પ્રકારના કુસંગે કરીને તો નાશ થઈ જાય છે. જીવ ત્રપંખડો મૂકે નહિ ત્યાં સુધી સુખિયો થાય નહિ.
સમજૂતી : ક્યારેય કુસંગ કરવો નહિ. કુસંગ કરવાથી વાસના ઉદય થાય છે. તેમ કુસંગ ગમે તેવી આધ્યાત્મિક વૃત્તિવાળાનું, જ્ઞાનીનું પણ ભૂંડું કરે છે.
૨. એકલશૃંગીને સ્ત્રી-પુરુષનું ભાન નહોતું છતાં રોમપાદ રાજાની પુત્રી સાથે લગ્ન કર્યા. (૫૧/૧૨૪-૧૨૫)
પ્રમાણ : ગમે તેવો પાણીનો તરિયો હોય તેને પણ ભમરી બુડાડી દે, તે નીસરાય નહિ, તેમ ગમે તેવો સાંખ્યવાળો હોય કે યોગવાળો હોય, તેને પણ સ્ત્રીરૂપ પાણીની ભમરી તે તો બુડાડી દે છે.
સમજૂતી : સૌભરીએ ૬૦,૦૦૦ વર્ષ તપ કર્યું ને અંતે માછલાનું મૈથુન જોઈને પરણ્યા વિના ન રહ્યા. વિશ્વામિત્રે તપને અંતે મેનકાના મોહમાં ફસાયા. આમ ગમે તેવા સાંખ્ય કે યોગવાળાને પણ સ્ત્રીરૂપ પાણીની ભમરી બુડાડી દે છે તે નીસરાય નહિ.
૩. વચનમાં વિશ્વાસ રાખી ભજનમાં ભળી; પૂરવ કેરાં પાપ તારાં તો જાશે બળી. (૬૦/૧૩૧)
પ્રમાણ : જેમ સમુદ્રમાં છીપ રહે છે પણ તેને સમુદ્રનું પાણી ખપતું નથી, તે તો જ્યારે સ્વાંતનાં બુંદ પડે છે, તે ઠેકીને ગ્રહણ કરે છે તે મોતી લાખ રૂપિયાનું થાય છે; ને જે મંદ શ્રદ્ધાએ કરીને ગ્રહણ કરે છે તે તો અધલાખનું થાય છે; ને જે પડ્યું ગ્રહણ કરે છે તે તો ફટકિયું થાય છે.
સમજૂતી : ભગવાન અને સંતનાં વચન જે શ્રદ્ધાવાન અદ્વર ઝીલીને મન-કર્મ-વચને સંગ કરે તો તે બ્રહ્મરૂપ થાય.
૪. તે તો પામર નર જાણવા પૂરા, હરિભક્તિની ધરી છે ઢાલ રે સંતો. (૪૪/૧૨૧)
પ્રમાણ : મૃગલા જેવા જીવ છે તે વિષયને સાચા માની દોડ્યા કરે છે. જેમ ઝાંઝવાનાં જળને દેખીને મૃગલાં દોડે છે તેમ.
સમજૂતી : પામર અથવા ખોટું વિચારનારા જીવો હરિભક્તિને ઢાલ બનાવીને ખોટા માર્ગે જાય છે. બીજાને પણ તે માર્ગે દોરે છે.

પ્ર.૧૨ નીચે આપેલા પ્રશ્નોના એક (સંપૂર્ણ) વાક્યમાં જવાબ લખો. (કુલ ગુણ ૪)

નોંધ : અડધા સાચા જવાબના ગુણ આપવા નહીં.

૧. કયા વચનામૃતમાં કહ્યા મુજબ ભગવાનનું સ્વરૂપ નિર્દોષ સમજવું ? (૩૮/૧૧૭)
- જ. નટની માયાના વચનામૃતમાં કહ્યા મુજબ ભગવાનનું સ્વરૂપ નિર્દોષ સમજવું,
૨. કારણ દેહ ક્યારે જિતાણો જાણવો ? (૪૩/૧૨૦)
- જ. નિદ્રા ને આળસ આવવા ન દેવી એટલે કારણ દેહ જિતાણો કહેવાય.
૩. મોટા સદ્ગુરુ પણ શું જાણી શક્યા નથી ? (૩૭/૧૧૬)
- જ. મોટા સદ્ગુરુ પણ અમારો (ગુણાતીતાનંદ સ્વામીનો) અભિપ્રાય જાણી શક્યા નથી.
૪. શ્રીજીમહારાજના ચરણારવિંદ પૃથ્વી પર ક્યારે આવ્યા ? (૪૬/૧૨૨)
- જ. વૈરાટ બ્રહ્માએ તેનાં પચાસ વરસ ને દોઢ પહોર દિવસ ચડ્યો ત્યાં સુધી આ ચરણારવિંદની સ્તુતિ કરી ત્યારે.

પ્ર.૧૩નીચે આપેલા કોઈ પણ બેના દૃષ્ટાંત અથવા પ્રસંગ વર્ણવી તેનો સિદ્ધાંત લખો.
(કુલ આઠેક લીટીમાં) (કુલ ગુણ ૬)

નોંધ : સિદ્ધાંત મૌલિક રીતે લખવાનો હોવાથી અહીં આપેલા જવાબ સિવાયનો સિદ્ધાંત પરીક્ષાર્થીએ લખેલો હોય તો તે દૃષ્ટાંતને અનુરૂપ છે કે નહીં તે પરીક્ષકે જાતે નક્કી કરીને તેના ગુણ આપવાના છે. દૃષ્ટાંતના ૨ ગુણ, સિદ્ધાંતનો ૧ ગુણ.

૧. ‘ગીતાની ગાય કરી ને અર્જુનને વાછડા’ના દૃષ્ટાંતનો સિદ્ધાંત (૪૫/૧૨૧-૧૨૨)

દૃષ્ટાંત : જેમ ભગવાને ગીતાની ગાય કરી ને અર્જુનને વાછડો કરીને દૂધ પાચું, એમ કોઈને ધાવ્યા છો ? અને જેને સામા ધવરાવ્યા હોય તે તો ગુડિયું વાળે નહિ, ને લોભ, કામ, રસાસ્વાદ, સ્નેહ ને માન એમાં જે ગુડિયું વાળે છે ત્યાં સુધી ગુરુ કર્યા નથી અને ગુરુ કર્યા હોય તે તો ગુડિયું વાળે જ નહિ.

સિદ્ધાંત : જેમ શ્રીકૃષ્ણે અર્જુનને વાછડો બનાવી ગીતાના જ્ઞાન રૂપી દૂધ પાચું. તેમ ગુરુ થકી સાચું જ્ઞાન મેળવનાર પંચવિષયરૂપી આત્માના દુશ્મનો સામે હારે જ નહિ.

૨. ‘જાકું દેખે છાતી ઠરે, વાકા પડ્યા દુકાળ’ (૩૪/૧૧૪)

દૃષ્ટાંત : જેની સામું જોઈએ ને વૃત્તિ પાછી વળી આવે ત્યારે છાતી ઠરે છે ને જેની સામું જોઈએ ને વૃત્તિ ચળાયમાન થાય તો તેને દેખીને છાતી ઠરે નહિ.

સિદ્ધાંત : ભગવાન કે ભગવાનના સાચા સંત મળે તો જ વૃત્તિઓ પાછી વળે. સંસારી વિષયી જીવ સામું જોઈએ એટલે વૃત્તિઓ ચળાયમાન થઈ જાય. જેમ સિંહનાં ટોળા ન મળે તેમ આવા સંત પણ જલ્દી મળતાં નથી. એમના ગુણ લાવવા પણ અઘરા છે.

૩. જળમાં માછલાની કીડાના દૃષ્ટાંતે સત્પુરુષની ક્રિયા (૬૫/૧૩૪)

દૃષ્ટાંત : અમારે તો હજારો ક્રિયા કરાવવી પડે પણ આંખ મીંચીને ઉઘાડીએ એટલી પણ જો ભગવાન વિસરાય તો તાળવું ફાટી જાય. જેમ માછલું છે તે જળમાં હાલેચાલે ને કીડા કરે છે તેમ અમે બોલીએ-ચાલીએ ને ક્રિયા કરીએ, પણ ભગવાનને મૂકીને તો કોઈ ક્રિયા કરીએ જ નહિ.

સિદ્ધાંત : આવા ગુણાતીત સંતથી નોખા પડીએ ત્યારે નર્કમાં પડ્યા જેવું દુઃખ થવું જોઈએ અને જ્યાં સુધી મોટા પુરુષમાં જીવ બંધાણો નથી ત્યાં સુધી લોક, ભોગ અને દેહરૂપ થઈ જવાય છે.

❧ સમાપ્ત ❧